

M.A. (Applied Economics) (NEP Pattern) Semester-III
MANEPApp3 / APECO3006 - Demography

P. Pages : 2

Time : Three Hours

GUG/W/24/16047

Max. Marks : 80

- Notes :
1. All questions are compulsory.
  2. Each question carry equal marks.
  3. Give correct question number to the answer.
  4. Draw neat diagrams whenever necessary.

1. What is mean by Demography? Explain demographic characteristics of Indian Population. 16

OR

Explain meaning, objectives and need of population education in India.

2. Discuss Malthusian theory of population. 16

OR

Explain Karl Marx's theory of population.

3. Answer the following questions any two. 16

- a) What is mean by Fertility? Discuss factors affecting on fertility.
- b) What are the main causal factors for mortality?
- c) Define Migration. Discuss the factors affecting on Migration.
- d) What are the factors that leads to Urbanization? Discuss the effects of urbanization on social life.

4. Answer the following questions any two. 16

- a) Discuss in detail the impact of population on the economic development of the country.
- b) Explain impact of population growth on poverty and environment.
- c) Explain concept and components of Physical Quality Life Index.
- d) Discuss in detail the demographic characteristics of developing economies.

5. Answer the following questions in brief all compulsory. 16

- a) Explain the relationship between birth rate and population growth rate in India.
- b) Explain concept 'Harvey Leibenstein's population theory'.
- c) Describe methods of measuring Urbanization.
- d) Comment on Indian population and Family Welfare Programmes.

*****

M.A. (Applied Economics) (NEP Pattern) Semester-III
MANEPApp3 / APECO3006 – Demography

Time : Three Hours

Max. Marks : 80

- सुचना :-
1. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  2. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
  3. प्रत्येक उत्तराला योग्य प्रश्न क्रमांक द्या.
  4. आवश्यक तेथे आकृती काढा.
  5. संदर्भासाठी इंग्रजी माध्यमाची प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. लोकसंख्याशास्त्र म्हणजे काय? भारतीय लोकसंख्येची लोकसंख्याविषयक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 16

किंवा

भारतातील लोकसंख्या शिक्षणाची संकल्पना, वैशिष्ट्ये आणि गरज स्पष्ट करा.
2. माल्थसच्या लोकसंख्या सिद्धांतावर चर्चा करा. 16

किंवा

कार्ल मार्क्सचा लोकसंख्येचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा **कोणतेही दोन**. 16
अ) प्रजनन क्षमता म्हणजे काय? प्रजनन क्षमतेवर परिणाम करणाऱ्या घटकांवर चर्चा करा.
ब) मृत्यूदराला कारणीभूत ठरणारे प्रमुख घटक कोणते आहेत?
क) स्थलांतराची व्याख्या लिहा. स्थलांतरावर परिणाम करणाऱ्या घटकांवर चर्चा करा.
ड) कोणते घटक शहरीकरणासाठी कारणीभूत ठरतात? शहरीकरणाचे समाज जीवनावरील परिणामांची चर्चा करा.
4. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा **कोणतेही दोन**. 16
अ) लोकसंख्येचा देशाच्या आर्थिक विकासावरील प्रभावाची सविस्तर चर्चा करा.
ब) लोकसंख्या वाढीचा गरिबी आणि पर्यावरणावरील प्रभाव स्पष्ट करा.
क) जीवनमान भौतिक गुणवत्ता निर्देशांकाची संकल्पना आणि घटक स्पष्ट करा.
ड) विकसनशील अर्थव्यवस्थेमधील लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्यांची सविस्तर चर्चा करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा सर्व अनिवार्य. 16
अ) भारतातील जन्मदराचा लोकसंख्या वृद्धी दराशी असलेला संबंध स्पष्ट करा.
ब) हार्वे लिबेनस्टेनचा लोकसंख्या सिद्धांताची संकल्पना स्पष्ट करा.
क) शहरीकरणाचे मापन करणाऱ्या पद्धती विषद करा.
ड) भारतीय लोकसंख्या आणि कुटुंब कल्याण कार्यक्रम यावर भाष्य करा.

*****